

**Кыргыз Республикасында
инфляция боюнча баяндама**

2006-жылдын экинчи чейреги

2 (20)

2006-жылдын баш оона айы

Бишкек

Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама

Редакциялык кеңеш:

Төрага: Ишенбаев М.
Кеңештин мүчөлөрү: Илебаев Н.
Урустемов С.
Цыплакова Л.

Жооптуу катчы: Бушман Ю.

Басылманын мазмунуна байланыштуу маселелер боюнча:

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкына
Бишкек шаары, Т.Үмөталиев атындагы көчө, 101 дареги боюнча,
(996 3312) 66-90-59 телефону,
(996312) 61-07-30 факсы аркылуу кайрылсаңыздар болот.
Электрондук почта: ybushman@nbkr.kg

Басылманын таркатылышына байланыштуу суроолор боюнча:

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
Тышкы жана коомдук байланыштар бөлүмүнө
Бишкек шаары, Т.Үмөталиев атындагы көчө, 101 дареги боюнча,
(996 3312) 66-90-09 телефону,
(996312) 61-07-30 факсы аркылуу кайрылсаңыздар болот
Электрондук почта: aaibalaeva@nbkr.kg
<http://www.nbkr.kg>

Басылмада республикадагы жана анын региондорундагы керектөө бааларынын динамикасына карата түшүндүрмөлөр жана инфляцияга таасир тийгизген негизги факторлорго анализдөөлөр камтылат, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын акчакредит саясаты чөйрөсүндөгү чечимдери маалымдалып, келерки мезгилге инфляциялык болжолдоолор чагылдырылат. Чейрек сайын кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Басылманын маалыматтарын жаңыртуунун акыркы күнү: 2006-жылдын 31-июлу.

Уюштуруучусу: Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы.

Басылма Кыргыз Республикасынын Юстиция Министрлигинде каттоодон өткөрүлгөн, жалпыга маалымдоо каражаттарын каттоо жөнүндө 2001-жылдын 2-ноябрында берилген 628-номериндеги күбөлүккө ээ.

«UnitPrint» басма борборунда басууга даярдалды жана басылып чыгарылды.
300 нускада даярдалган.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2006-жыл.

Басылма Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксатысыз кайрадан басылып чыгарылууга жана кайсыл формада жана кандай каражаттар аркылуу болбосун таркатылууга тийиш эмес. Басылманы көчүрүп басууда жана которууда «Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама» басылмасына милдеттүү түрдө таянуу зарыл.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын басылмалары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету

Бул басылма Улуттук банктын жыл ичиндеги бүткөргөн иши жөнүндө отчету болуп саналат. Ал республиканын экономикалык өнүгүүсү, Улуттук банк жүргүзүп жаткан акчакредит саясаты жөнүндө кыскача маалыматтарды, финансылык отчетту, Улуттук банк жөнүндө жалпы маалыматтарды, статистикалык тиркемелерди камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде басылып чыгарылат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени

Бул басылма Кыргыз Республикасынын негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрү жана экономика секторлору боюнча статистикалык маалыматтарды камтыйт. Ай сайын кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми

Басылма тышкы сектордун өнүгүү тенденцияларын чагылдырат жана Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин аналитикалык жана нейтралдуу формада берилиши, тышкы сооданын түзүмү, эларалык камдар, тышкы карыз, эларалык инвестициялык позиция боюнча маалыматтар менен таблицаларды камтыйт. Анда төлөм теңдемин түзүүнүн ыкмалары жана маалымат базасы келтирилген. Басылма чейрек сайын – январь, май, июль жана октябрь айларында кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Банк тутумунун өнүгүү тенденциялары

Бул басылмада Кыргыз Республикасынын банк тутумунун абалына финансылык ортомчулук функциясынын аткарылышынын натыйжалуулугу көзкарашынан жүргүзүлгөн анализдөөлөр келтирилген, банк тутумунун туруктуулугуна, анын курамдык элементтерине баа берилген. Басылма жарым жылда бир жолу кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары

Басылма коммерциялык банктарга жана коомчулукка маалыматтарды берип туруу жана Кыргыз Республикасынын банк мыйзамдарын пропагандалоо максатында Улуттук банктын ченемдик актыларын расмий жарыялоо үчүн каралган. Айына бир жолу кыргыз жана орус тилдеринде чыгарылат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын пресс-релизи

Улуттук банктын пресс-релизи апта ичинде Улуттук банктын ишине тиешелүү окуялар түрмөгүн жана финансы рыногу боюнча орчундуу маалыматтарды камтыйт. Апта сайын кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланат.

МАЗМУНУ

1. УЧУРДА ОРУН АЛГАН ТЕНДЕНЦИЯЛАР	5
2. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН ИНДЕКСИ ЖАНА АНЫ ТҮЗҮҮЧҮЛӨР	6
2.1. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН ИНДЕКСИН ТҮЗҮҮЧҮЛӨР	6
2.2. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН РЕГИОНДОР БОЮНЧА ДИНАМИКАСЫ	8
3. ИНФЛЯЦИЯ ФАКТОРЛОРУ	9
3.1. АКЧА ТОПТОМДОРУ	9
3.2. ПАЙЫЗДЫК ЧЕНДЕР	10
3.3. АЛМАШУУ КУРСУ	12
3.4. СУРОО-ТАЛАП ЖАНА СУНУШ	13
4. АКЧАКРЕДИТ САЯСАТЫ БОЮНЧА НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕР	17
4.1. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕРИ	17
4.2. АКЧАКРЕДИТТИК ЖӨНГӨ САЛУУ КОМИТЕТИНИН НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕРИ	18
4.3. 2006-ЖЫЛДЫН ҮЧҮНЧҮ ЧЕЙРЕГИНДЕ КҮТҮЛҮҮЧҮ ИНФЛЯЦИЯГА БАА БЕРҮҮ	18

1. УЧУРДА ОРУН АЛГАН ТЕНДЕНЦИЯЛАР

Экономикалык жигердүүлүктө айрым бир өсүш байкалууда. Улуттук статистика комитетинин алдынала берген маалыматтары боюнча 2006-жылдын биринчи жарым жылдыгында ички дүң продукт 2005-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге караганда 3,1 пайызга өскөн. Алтын кенин өндүрүп алуучу «Кумтөр» комбинатынын продукцияларын эске албаганда, анын өсүшү 6,5 пайызды түзгөн. Кошумча нарктын көбөйүшүн негизинен кызмат көрсөтүүлөр жана айыл чарбасы камсыз кылган. Өнөржайындагы төмөндөө арымы бир аз басаңдаган.

Кыргыз Республикасынын соода балансынын тартыштыгы экинчи чейрек ичинде көбөйгөн жана 171,2 млн. АКШ долларын түзгөн. Тышкы соодалык жүгүртүү ФОб баасында 39,7 пайызга өскөн. Мында КМШ өлкөлөрү жана алыскы четөлкөлөр менен товар жүгүртүү, тиешелүүлүгүнө жараша 59,3 жана 19,7 пайызга өскөн. Товарлардын ФОб баасындагы экспорту 27,2 пайызга көбөйгөн, ал эми товарлардын импорту 47,7 пайызга өскөн.

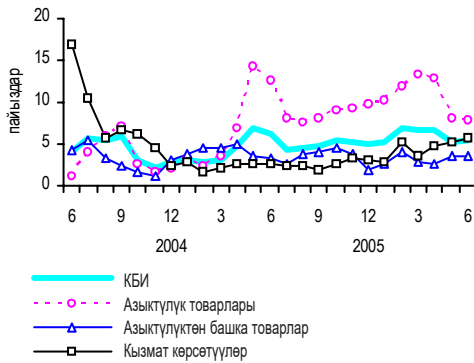
Чейрек ичинде орточо алганда Улуттук банктын ноталарынын кирешелүүлүгү 4,2 пайызга чейин же 0,7 пайыздык пунктка жогорулаган. Экинчи чейрек ичинде банктар аралык кредит рыногунда пайыздык чендердин орточо деңгээли өзгөргөн эмес жана РЕПО операциялары боюнча 3,2 пайызды түзгөн, ал эми улуттук валютадагы банктар аралык кредиттер боюнча 3,1 пайызды түзгөн.

Июнь айынын акырына карата векселдердин бардык түрлөрү боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 10,8 пайызды түзгөн жана чейректин баш жагындагыга салыштырганда 4,1 пайыздык пунктка жогорулаган, ал эми кирешелүүлүктүн орточо деңгээли экинчи чейректе биринчи чейректегиге салыштырганда 8,6 пайызга чейин же 1,4 пайыздык пунктка көбөйгөн.

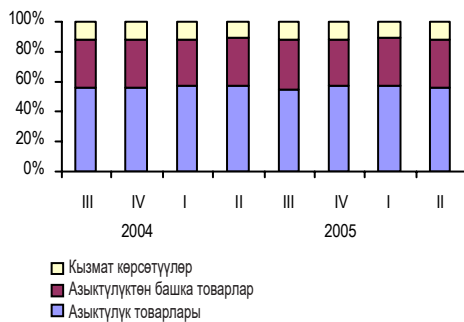
Улуттук банктын берген баасы боюнча 2006-жылдын үчүнчү чейрегинде керектөө бааларынын деңгээли 2,5 пайызга кыскаруусу күтүлүүдө.

2. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН ИНДЕКСИ ЖАНА АНЫ ТҮЗҮҮЧҮЛӨР

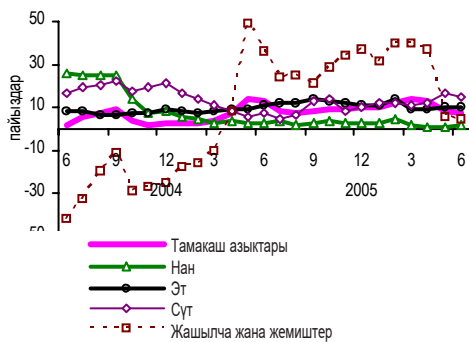
2.1. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН ИНДЕКСИН ТҮЗҮҮЧҮЛӨР

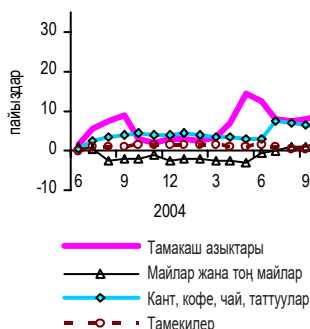
2.1-сүрөт. Керектөө бааларынын индексинин (КБИ) жылдык динамикасы

2.2-сүрөт. КБИнин түзүмү

2.3а сүрөтү. Азыктүлүк товарларына баанын жылдык динамикасы

2.3б сүрөтү. Азыктүлүк товарларына баанын жылдык динамикасы

2006-жылдын экинчи чейрегинде керектөө бааларынын сезондук жогорулоосу байкалган жана Улуттук статистика комитетинин (УСК) маалыматтарына ылайык инфляция 1,0 пайызды түзгөн. Керектөө бааларынын өсүшүнө бир кыйла салымды тамакаш азыктарынын айрым түрлөрүнө баанын жогорулоосу кошкон. Бүтүндөй алганда, азыктүлүк товарларына баанын өсүш арымы 0,7 пайызды түзгөн. Азыктүлүктөн башка товарларга жана акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баанын өсүшү, тиешелүүлүгүнө жараша 1,0 жана 1,8 пайызды түзгөн.

2.1.1. Азыктүлүк товарлары

Жашылча-жемишке, кантка жана кондитердик азыктарга, этке, тоң майларга жана суюк майлардын ар кандай түрлөрүнө баанын көтөрүлүшү негизинен 2006-жылдын экинчи чейрегинде азыктүлүк товарларына карата баанын динамикасынын түптөлүшүн шарттаган.

2005-жылы түшүмдүн аз алынышы үстүбүздөгү жылдын биринчи жарым жылдыгында жашылча-жемиштерге баанын өсүүсүнүн себептеринин бири болуп калган. Алып көрсөк, июнь айында жашылча-жемиштерге карата баа (2005-жылдын декабрына карата) 23,9 пайызга өскөн (2005-жылдын тиешелүү мезгилинде өсүш 62,0 пайызды түзгөн), анын ичинде жашылчалар 28,8 пайызга, жемиштер -17,6 пайызга кымбаттаган. Баалардын өсүш арымынын басаңдоосун 2006-жылдын биринчи жарым жылдыгында айылчарба азыктарын чыгаруунун 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгындагыга салыштырганда 2,3 пайызга көбөйүүсү менен түшүндүрүүгө болот. Дан эгиндерин дүнүнөн жыйноо 40,7 пайызга өскөн. Жашылчалар 54,5 пайызга көп жыйналган, анын ичинде картофелдин түшүмү 13,1 пайызга көбөйгөн.

Кант азыктарын өндүрүүнүн төмөндөөсү кантка жана кондитер азыктарына баанын 22,2 пайызга жогорулоосун шарттаган. Этке, суюк майлардын ар кандай түрлөрүнө жана тоң майга баалар тиешелүүлүгүнө жараша 6,7 жана 5,3 пайызга өскөн. Ал эми сүт жана сүт азыктарына баанын 10,7 пайызга төмөндөөсү байкалган.

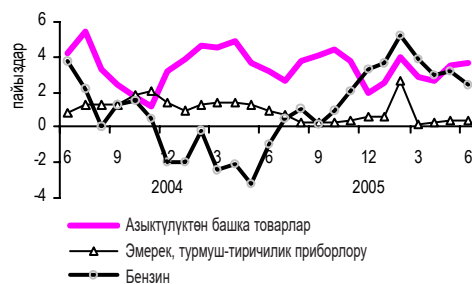
2.1.2. Азыктүлүктөн башка товарлар

Азыктүлүктөн башка товарларга баанын индекси 2006-жылдын экинчи чейрегинде 1,0 пайызга өскөн. Баалардын биркыйла жогорулоосу туракжай имараттарын күтүү жана оңдоо үчүн материалдар (12,2 пайыз) жана дизель отуну (4,3 пайызга) боюнча катталган.

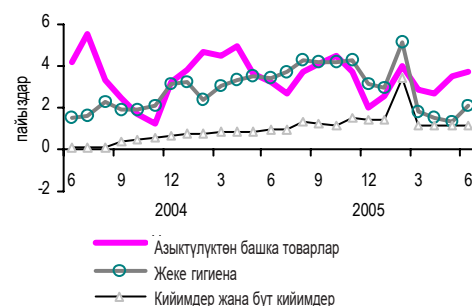
Товарлардын «кийим-кечелер жана бут кийимдер» (0,2 пайыз) жана «газ» (0,2 пайыз) тобу боюнча баанын төмөндөөсү азыктүлүктөн башка товарларга баанын өсүшүн токтотуп турган.

2.1.3. Кызмат көрсөтүүлөр

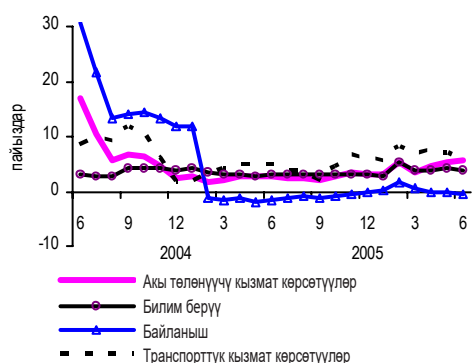
Акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баанын индекси 2006-жылдын экинчи чейрегинде 1,8 пайызга өскөн. Атап айтканда, бут кийимдерди оңдоо (3,0 пайызга), коомдук тамактануу жайларында кызмат көрсөтүүлөр (2,3 пайызга) жана маданий иш-чараларды уюштуруу жагынан кызмат көрсөтүүлөр (1,3 пайызга) кымбаттаган. Ошол эле учурда байланыш жана транспорт кызмат көрсөтүүлөрүнө тарифтер 0,8 пайызга төмөндөгөн.

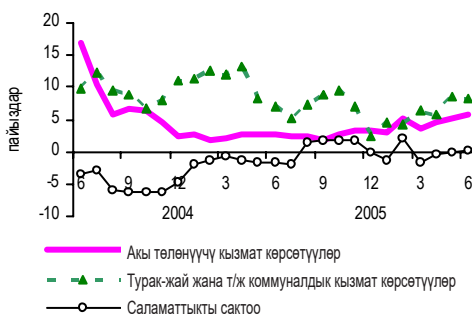
2.4a сүрөтү. Азыктүлүктөн башка товарларга баанын жылдык динамикасы

2.4б сүрөтү. Азыктүлүктөн башка товарларга баанын жылдык динамикасы

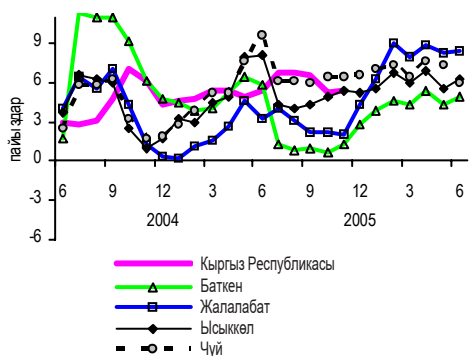

2.5a сүрөтү. Акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баанын жылдык динамикасы

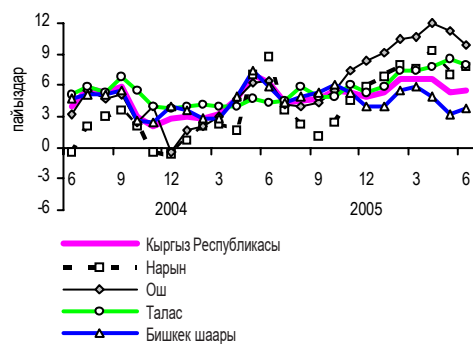

2.5б сүрөтү. Акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баанын жылдык динамикасы

2.2. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН РЕГИОНДОР БОЮНЧА ДИНАМИКАСЫ

2.6a сүрөтү. КБИнин областтар боюнча жылдык динамикасы

2.6б сүрөтү. КБИнин областтар боюнча жылдык динамикасы

2006-жылдын экинчи чейрегинде республиканын бардык региондорунда баалардын жогорулагандыгы байкалган. Инфляциянын көбүрөөк – 6,8 пайызы – Нарын областында белгиленген, мында азыктүлүк товарларына карата (18,0 пайызга) жана кызмат көрсөтүүлөргө баалар (2,5 пайызга) өскөн. Ошол эле учурда азыктүлүктөн башка товарларга баа 0,8 пайызга төмөндөгөн. Ошондой эле керектөө баалары Ысыккөл областында дагы олуттуу түрдө – 6,2 пайызга өскөн, мында тамакаш азыктарына (12,4 пайызга), азыктүлүктөн башка товарларга (1,6 пайызга) жана кызмат көрсөтүүлөргө баалардын (6,1 пайызга) өскөндүгү да байкалган.

Баалардын эң аз –3,1 пайызга өсүшү Бишкек шаарында белгиленген жана тамакаш азыктарына (4,4 пайызга), азыктүлүктөн башка товарларга (2,8 пайызга) жана акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө (1,9 пайызга) баанын жогорулоосунун натыйжасында келип чыккан.

3. ИНФЛЯЦИЯ ФАКТОРЛОРУ

3.1. АКЧА ТОПТОМДОРУ

3.1.1. Акча базасы

Акча базасы 2006-жылдын экинчи чейрегинде 10,5 пайызга көбөйгөн. Акча базасынын өсүшү 2005-жылдын июнь айындагыга салыштырганда 32,9 пайызды түзгөн.

Акча базасы 1614,5 млн. сомго көбөйгөн, мында Улуттук банктын валюталык операцияларынын салымы 1414,5 млн. сомду түзгөн. Кыргыз Республикасынын Экономика жана финансы министрлигинин операциялары камдык акчалардын көлөмүн 199,7 млн. сомго арттырган. Жүгүртүүдөгү акчалар 12,3 пайызга көбөйгөн. Жүгүртүүдөгү акчалардын өсүшү 2005-жылдын июнь айындагыга салыштырганда 28,9 пайызды түзгөн.

Жүгүртүүдөгү нак акчалардын үлүшү 1,4 пайыздык пунктка көбөйгөн жана 2006-жылдын июнь айынын акырына карата 88,3 пайызды түзгөн. Демек, коммерциялык банктардын Улуттук банктагы корреспонденттик эсептериндеги каражаттарынын үлүшү 11,7 пайызга чейин кыскарган.

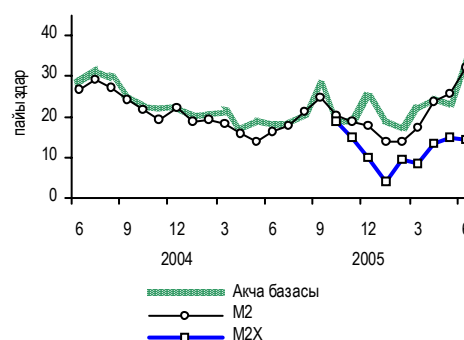
3.1.2. M2 акча топтому

M2 акча топтомунун – улуттук валютадагы кеңири мааниде колдонулуучу акчалардын өсүшү 2006-жылдын экинчи чейрегинде 13,9 пайызды түзгөн. 2005-жылдын июнь айындагыга караганда M2 өсүшү 32,1 пайызды түзгөн.

Улуттук валютадагы депозиттер 20,9 пайызга көбөйгөн, анын ичинде которулмалуу депозиттердин өсүшү 22,3 пайызды, башка депозиттер –18,0 пайызды түзгөн. Өткөн жылдын июнь айындагыга салыштырмалуу улуттук валютадагы депозиттер 45,5 пайызга өскөн.

3.1.3. M2X топтому

Четөлкө валютасындагы депозиттерди камтыган M2X акча топтому отчеттук мезгилде 11,8 пайызга өскөн. Мында коммерциялык банктардын депозиттери жана банктардан тышкары нак акчалар тиешелүүлүгүнө жараша 11,1 жана 12,2 пайыз

3.1-сүрөт. Акча агрегаттарынын жылдык динамикасы

га өскөн¹. Четөлкө валютасындагы депозиттер 5,5 пайызга көбөйгөн.

M2X акча топтомунун түзүмү	Үлүшү, пайыздар
Банктардан тышкаркы накталай акчалар	60,0
Улуттук валютадагы депозиттер	15,4
Четөлкө валютасындагы депозиттер	24,6
M2X акча топтому	100,0

Банк тутумунун таза ички активдеринин көбөйүүсү, анын ичинде экономикага кредиттин артышына байланыштуу өсүшү негизинен M2X акча топтомунун динамикасын шарттаган.

Финансылык ортомчулуктун деңгээлин мүнөздөөчү кеңири маанидеги акчалардын мультипликаторунун мааниси 1,42 деңгээлинде калыптанган.

M2X кеңири маанидеги акчалардын жүгүртүү ылдамдыгы 4,7 жүгүртүүнү түзгөн. Экономиканы монетизациялоонун M2X акча топтому боюнча эсептелген коэффициенттери 21,1 пайызга барабар болгон.

3.2. ПАЙЫЗДЫК ЧЕНДЕР

3.2.1. Акча рыногу

Экинчи чейректе банк тутумундагы ликвидүүлүктүн төмөндөшү байкалган жана ал банктар аралык кредит рыногунда берилүүчү улуттук валютадагы карыздык ресурстардын наркында дээрлик таасирин тийгизген эмес, анткени банктар акча каражаттарынын тартыштыгына дуушар болгон эмес. Ошентип, апрель айынын ичинде РЕПО чени 3,0 пайызды түзгөн жана май-июнь айында гана карыздык ресурстарга суроо-талаптын жогорулашы жана бүтүмдөрдүн мөөнөттүүлүгүнүн көбөйүүсүндө байланыштуу анын деңгээли жана өзгөрүлмөлүүлүгү бир азга жогорулаган. Натыйжада, чейрек аягына карата РЕПО чени 3,3 пайызды түзгөн.

Улуттук валютадагы банктар аралык кредиттердин наркынын динамикасы банктар аралык РЕПО операциялары боюнча чендердин олку-сол-

3.2-сүрөт. Акча рыногунун чендеринин динамикасы

¹ Лицензиялары кайтарылып алынган, бирок жоюу процесстери бүтө элек коммерциялык банктардын маалыматтарын эске алуу менен.

кулугуна ылайык келген. Мында акча рыногунун бул сегментинде 2,0 пайыздык чен боюнча накта-лай эмес АКШ долларын күрөөгө коюу менен бир нече бүтүмдөр келишилген.

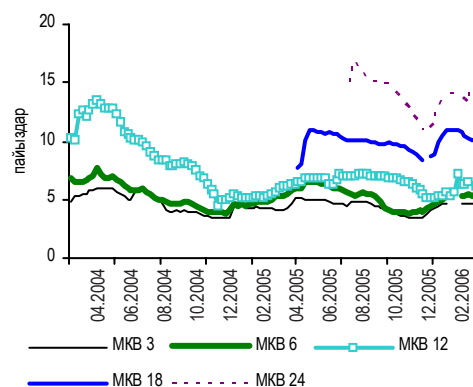
Ошол эле учурда ликвиддүүлүктүн кыскаруусу Улуттук банктын ноталары рыногунда банктардын активдүүлүгүнүн төмөндөөсүнө алып келген – жарыяланган аукциондордун ичинен жарымы өткөрүлбөй калган. Ошону менен бирге, ликвиддүүлүктүн олку-солкулугунун таасири астында ноталардын кирешелүүлүгү 3,7 – 4,5 пайыздык чекте өзгөрүлүп турган. Мында, эсептик чен менен сом түрүндөгү карыздык ресурстарынын наркынын ортосундагы ажырым биринчи чейректин аягында кеңейүү менен отчеттук мезгил ичинде 1,0 пайыздык пунктка жакын деңгээлде сакталып турган.

Орточо алганда, чейрек ичинде ноталардын кирешелүүлүгү 4,2 пайызга чейин же 0,7 пайыздык пунктка чейин жогорулаган. Банктар аралык кредит рыногунда экинчи чейрек ичинде пайыздык чендердин орточо деңгээли өзгөргөн эмес жана РЕПО операциялары боюнча 3,2 пайызды жана улуттук валютадагы банктар аралык кредиттер боюнча 3,1 пайызды түзгөн.

Ички банктар аралык рыноктогу четөлкө валютасындагы кредиттер боюнча пайыздык чендер бүтүмдөрдүн мөөнөттүүлүгүнө жараша 5,5 пайыздан 8,0 пайызга чейин өзгөргөн. Чейрек ичинде чендердин орточо деңгээли 6,7 пайызды түзгөн, бул биринчи чейректеги деңгээлден 0,9 пайыздык пунктка жогору.

3.2.2. Мамлекеттик казына векселдери

Экинчи чейректе мамлекеттик казына векселдеринин биринчилик рыногунда бир эле учурда банк тутумундагы ликвиддүүлүктүн кыскаруусу менен векселдердин бардык түрлөрүнө суроо-талаптын төмөндөшү жана алардын кирешелүүлүгүнүн жогорулоосу байкалган. Апрель айында чендердин бир кыйла жогорулоосу узак мөөнөттүү – жүгүртүү мөөнөтү 18-24 ай болгон векселдер үчүн белгиленген. Андан ары, жүгүртүү мөөнөтү 18 ай болгон векселдер боюнча кирешелүүлүк төмөндөгөн, ал эми жүгүртүү мөөнөтү

3.3-сүрөт. МКВ кирешелүүлүгүнүн динамикасы

24 ай болгон векселдердин кирешелүүлүгү, айрым кээ бир коррекциялоодон кийин, аукциондун катышуучулары тарабынан билдирмелердин баасынын төмөндөтүлүшүнө байланыштуу чейректин аягында кайрадан жогорулаган. Суроо-талаптын жоктугунан же анын көлөмүнүн жетишсиздигинен улам бир нече аукцион өткөрүлбөгөн катары таанылган.

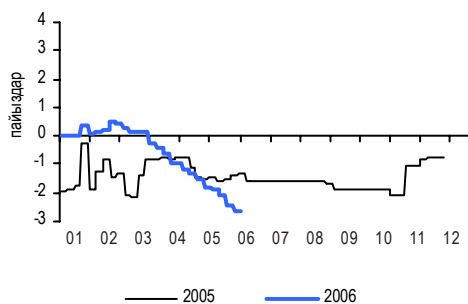
Июнь айынын акырына карата векселдердин бардык түрлөрү боюнча орточо салмактанган пайыздык чен чейректин башындагыга салыштырмалганда 4,1 пайыздык пунктка жогорулоо менен 10,8 пайызды түзгөн, ал эми экинчи чейректе кирешелүүлүктүн орточо деңгээли биринчи чейректеги менен салыштырганда 8,6 пайызга чейин же 1,4 пайыздык пунктка көбөйгөн.

3.3. АЛМАШУУ КУРСУ

Экинчи чейрек ичинде ички рынокко сунуштоонун көбөйүүсү жана тышкы рынокто негизги валюталарга карата доллардын курсунун басандашы менен шартталган накталай эмес жана накталай АКШ долларынын курсунун туруктуу төмөндөшү байкалган. Банктар аралык валюта тооруктарында четөлкө валютасын сунуш кылуу төмөнкүлөрдүн натыйжасында жогорулаган: өз кардарларынын тапшырмасы боюнча банктар жүзөгө ашырган төлөмдөрүнүн көлөмүнүн кыскаруусу; негизинен, инвестициялар, депозиттер жана трансферттер формасында (анын ичинде четөлкөлөрдөн акча которуулар) четөлкө валюталарынын банк тутумуна агылып келүүсүнүн артышы.

Чейрек ичинде валюта тооруктарында АКШ долларынын орточо салмактанган курсу 2,4 пайызга төмөндөгөн, ал эми алмашуу бюролорунда сатуу курсу 2,3 пайызга кыскарган. Экинчи чейректе АКШ долларынын эсептик курсу 2,8 пайызга төмөндөгөн. Ал эми 2005-жылдын тиешелүү мезгилинде эсептик курстун төмөндөшү 0,8 пайызды түзгөн эле.

Экинчи чейректин биринчи жарымында ички валюта рыногунда накталай евро курсунун өсүшү, ал эми экинчи жарымында анын төмөндөшү бай-

3.4-сүрөт. 2004-2005-жылдар ичинде банктар аралык валюта рыногундагы доллардын курсунун өсүш арымы

калды. Евро курсунун динамикасы анын тышкы рыноктордогу өзгөрүүлөрүнө шайкеш келген, ошентсе да ички рынокто курстун өзгөрүлмөлүүлүгү байкаларлык төмөн болгон. Экинчи чейректе алмашуу бюролорунда еврону сатуу курсу 2,3 пайызга жогорулаган, ал эми эсептик курс 1,1 пайызга өскөн.

Алдынала маалыматтар боюнча 2006-жылдын экинчи чейрегинде номиналдык эффективдүү алмашуу курсу¹, 2005-жылдын тиешелүү мезгилиндеги көрсөткүчкө салыштырганда 1,7 пайыздык пунктка төмөндөгөн. Реалдуу эффективдүү алмашуу курсу 2005-жылдын экинчи чейрегиндегиге салыштырганда 5,3 пайыздык пунктка төмөндөгөн.

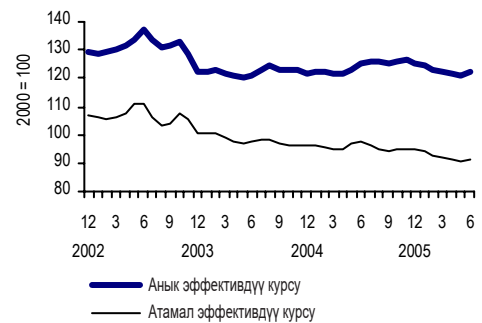
3.4. СУРОО-ТАЛАП ЖАНА СУНУШ

3.4.1. Тышкы суроо-талап

Ыкчам маалыматтар боюнча Кыргыз Республикасынын соода балансынын сальдосунун тартыштыгы 2006-жылдын экинчи чейрегинде 171,2 млн. АКШ долларын түзгөн. Тышкы соодалык жүгүртүү ФОБ баасында 2005-жылдагы тиешелүү көрсөткүчтүн маанисине салыштырганда 39,7 пайызга өскөн. КМШ өлкөлөрү жана алыскы чет мамлекеттер менен товар жүгүртүү, тиешелүүлүгүнө жараша 59,3 жана 19,7 пайызга өскөн.

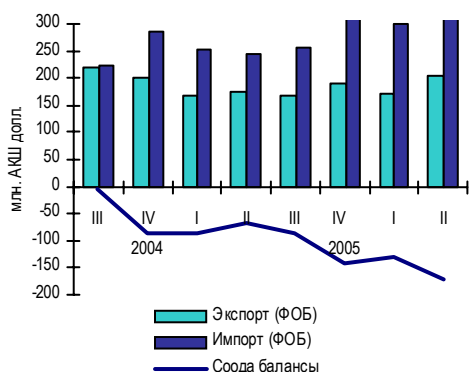
Баа берүүлөр боюнча товарлардын ФОБ баасындагы экспорту 27,2 пайызга көбөйгөн. Экспорттун өсүш арымы КМШ өлкөлөрүнө жана алыскы чет мамлекеттерге товарларды берүүнүн тиешелүүлүгүнө жараша 43,9 жана 15,3 пайызга көбөйүүсүнүн эсебинен камсыздалган. Алтындын экспорту нарктык жана натуралай түрдө тиешелүүлүгүнө жараша 6,3 жана 28,8 пайызга көбөйгөн. Алтынды эсепке албаганда, экспорт 29,5 пайызга өскөн.

Улуттук банктын экспортту классификациялоосунун бардык функционалдык статьялары боюнча өсүш байкалган. Инвестициялык товарлар-

3.5-сүрөт. Эффективдүү курстун индекси

¹ Май айында натыйжалуу алмашуу курстарын эсептөө методологиясы өзгөртүлгөн. Улуттук валюта четөлкө валютасынын бирдигинде туюндурулат, башкача айтканда, индекстин жогорулоосу улуттук валютанын бекемделишин, төмөндөшү – улуттук валютанын басаңдашын билдирет. Индекстерди түзүү үчүн базалык мезгил аралыгы катары 2000-жыл пайдаланылат. Индекстердин тарыхый маанилери кайрадан эсептелген.

3.6- сүрөт. Соода балансы

ды (тоо-кен жабдуулары, автомобилдердин запастык бөлүктөрү жана тетиктери, башка жабдуулар) берүү – 3 эседен жогоруга – өсүшкө ээ болгон. Негизинен бул берүүлөр пайдаланылбаган негизги каражаттарды сатууга байланыштуу жүргөн.

КМШ өлкөлөрүнө экспорттун озгон арымда өсүшүнүн эсебинен алардын үлүшү өткөн жылдын тиешелүү мезгил аралыгына салыштырганда 5,3 пайыздык пунктка көбөйгөн, ага ылайык, алыскы чет өлкөлөрдүн үлүшү кыскарган. КМШ өлкөлөрүнүн ичинен экспорттук берүүлөрдүн эки эседен көбүрөөгү Өзбекстанга көбөйгөн. Ошол эле учурда Беларусь, Түркмөнстанга жана Украинага экспорттун кыскаруусу жүргөн. Бул өлкөлөргө ысытуу лампаларын, тамекини, пахтаны, кара металлдан буюмдарды, кант кызылчасын берүүнүн кыскаруусу байкалган. Швейцария жана Афганистан – экспорттук берүүлөр кыйла жогорулаган алыскы четөлкөлөрдөн. Швейцарияга экспорт алтынды берүүнүн эсебинен өскөн. Афганистанга экспорт мунайзаттардын реэкспортунун эсебинен 10,5 эсеге өскөн.

Алдынала маалыматтар боюнча товарлардын импорту (ФОб баасында) экинчи чейректе 2005-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге салыштырганда 47,7 пайызга көбөйгөн. КМШ өлкөлөрүнөн импорт 66,5 пайызга, ал эми алыскы четөлкөлөрдөн – 23,4 пайызга көбөйгөн.

Функционалдык классификациянын бардык статьялары боюнча импорттун өсүшү байкалган. Көбүнесе өсүш арымы – 90,9 пайызга – мурдагыдай эле, энергия алып жүрүүчүлөргө туура келет. Мурдагыдай эле негизги үлүштү мунайзаттары ээлеп, алардын импорту нарктык мааниде 2 эсе өскөн. Берүүлөрдүн физикалык көлөмү 60,9 пайызга көбөйгөн.

Импорттук берүүлөрдө КМШ өлкөлөрүнүн үлүшүнүн артышы, ага ылайык, алыскы чет өлкөлөрдүн үлүшүнүн кыскаруусу уланган. КМШ өлкөлөрүнүн үлүшү 62,6 пайызды түзүү менен 2,1 пайыздык пунктка көбөйгөн. Импорттун эң эле ири өсүш арымы Россияга (93,7 пайыз) жана Беларусияга (104,6 пайыз) туура келет. Негизинен, Россиядан алынган бардык импорттун 60,0 пайызга жакыны туура келген мунайзаттардын келип

түшүүлөрүнүн көбөйүүсүнүн эсебинен Россиядан импорттук берүүлөр өскөн. Беларусиядан импорттун өсүшү шекерди жана шиналарды берүүлөрдүн көбөйүүсү менен шартталган. Алыскы четөлкөлөрдүн ичинен көбүнесе Канададан, Швейцариядан жана Кытайдан импорттун өсүшү жүргөн. Канададан импорттун 3 эсе көбөйүүсү тоокендерин казып алуу жабдууларын жана ар түрдүү инструменттерди берүүлөрдүн эсебинен болгон. Кытайдан импорттук берүүлөрдүн мурдагыдай эле көбөйүүсү бул мамлекеттен берүүлөрдүн бардык көлөмүнүн дээрлик 60,0 пайызын түзүүчү керектөө товарларын берүүлөр менен шартталган. Ошол эле учурда, АКШдан товардык гранттарды берүүлөрдүн төмөндөөсүнүн жана Нидерланддан тоокен жабдууларын, запастык бөлүктөрдү жана жабдууларды берүүнүн кыскарышынын натыйжасында АКШдан жана Нидерланддан импорттун кыскаруусу байкалган.

3.4.2. Ички суроо-талап

3.4.2.1. Жеке керектөө

Улуттук статистика комитетинин алдынала маалыматтары боюнча 2006-жылдын январь-май айларында эмгек акы 15,9 пайызга көбөйгөн. Реалдуу мааниде анын өсүш арымы 10,8 пайызды түзгөн. Соода жүгүртүүнүн, автомобилдерди, тиричилик буюмдарын жана жеке керектөөдөгү предметтерди оңдоо көлөмү экинчи чейректе 15,9 пайызга өскөн.

3.4.2.2. Мамлекеттик чыгашалар

2006-жылдын биринчи жарым жылдыгында мамлекеттик бюджеттин кирешелеринин 2005-жылдын тиешелүү мезгил аралыгындагыга салыштырганда 20,4 пайызга көбөйүүсү шартында эмгек акыларды төлөп берүү чыгашалары 16,7 пайызга өскөн. Мамлекеттик бюджеттин чыгашалары 21,0 пайызга көбөйгөн. Мамлекеттик ишканаларга субсидиялар 11,0 пайызга өскөн. Капиталдык салымдарга жана оңдоого 2005-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге караганда 39,9 пайыздан көп каражат жумшалган.

3.4.2.3. Инвестициялар

2006-жылдын январь-июнь айларында Улуттук статистика комитетинин ыкчам маалыматтарына ылайык, негизги капиталга (курулуш, реконструкциялоо, объекттерди кеңейтүү жана техникалык кайра жабдуу) инвестициялар 2005-жылдын тиешелүү мезгил аралыгындагыга салыштырганда 18,4 пайызга көбөйгөн.

3.4.3. Ички дүң продукт

Улуттук статистика комитетинин алдынала маалыматтары боюнча 2006-жылдын биринчи жарым жылдыгында 2005-жылдын тиешелүү мезгил аралыгына салыштырмалуу ички дүң продукт 3,1 пайызга өскөн. Анын өсүш арымы «Кумтөр» алтын-кен комбинатынын продукциясын эсепке албаганда, 6,5 пайызды түзгөн. Өнөр жайынын дүңүнөн алгандагы кошумча наркы 0,8 пайызга кыскарган. Айыл чарбасында жана курулушта кошумча нарктын өсүш арымы тиешелүүлүгүнө жараша 2,4 жана 9,5 пайызда катталган. Соодада бул көрсөткүчтүн өсүш арымы 14,5 пайызды түзгөн.

4. АКЧАКРЕДИТ САЯСАТЫ БОЮНЧА НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕР

4.1. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕРИ

2006-жылдын 12-апрелинде «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын РЕПО аукциондорун жүргүзүү тартиби» каралып чыккан жана бекитилген (Улуттук банк Башкармасынын №10/1-токтому).

Тартип Улуттук банктын акчакредиттик саясатынын каражаттарынын таасирдүүлүгүн (инструменттерин) андан ары өркүндөтүү, мамлекеттик баалуу кагаздардын экинчилик рыногунун ачык-айкындуулугун жогорулатуу максатында иштелип чыккан. Документ РЕПО операцияларын жүзөгө ашыруу эрежелерин жана РЕПО аукционунда сатып алуу-сатуу предмети болуучу мамлекеттик баалуу кагаздардын бааларын эсептөө механизмдин аныктайт.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2006-жылга экономикалык саясаттын негизги багыттары жөнүндө биргелешкен билдирүүлөрү жактырылган (Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2006-жылдын 28-апрелиндеги №308-токтому).

2006-жылдын 17-майында «2006-жылдын 1-чейреги үчүн акчакредит саясат жөнүндө отчет» каралып чыккан жана кабыл алынган (Улуттук банк Башкармасынын №14/2-токтому).

Улуттук банк Башкармасынын 2006-жылдын 31-майындагы №16/3 «Милдеттүү камдык талаптарды эсептөө үчүн колдонулуучу доллардын алмашуу курсу жөнүндө» токтомуна ылайык, 2006-жылдын 5-июнунан 1-октябрына чейинки мезгил аралыгында милдеттүү камдык талаптарды эсептөө үчүн АКШ долларынын эсептик курсунун мааниси бир АКШ доллары үчүн 40,5 сом деңгээлинде белгиленген.

2006-жылдын 28-июнунда Кыргыз Республикасынын «Депозиттерди коргоо жөнүндө» Мый-

замы каралып чыккан жана жактырылган (Улуттук банк Башкармасынын №19/5-токтому).

4.2. АКЧАКРЕДИТТИК ЖӨНГӨ САЛУУ КОМИТЕТИНИН НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕРИ

Жүгүртүү мөөнөтү 28 күндүк ноталарды сатуу боюнча жети аукцион өткөрүлгөн деп таанылган. Төрт аукцион тооруктун катышуучуларынын санынын жетишсиздигинен, дагы бир аукцион – арыздардын канааттандыруу эмес баа шарттарынын себебинен өткөрүлгөн жок деп табылды.

Банк тутумунан ликвиддүүлүктү жеңилдетүү максатында Комитет РЕПО шарттарында баалуу кагаздарды жүгүртүү мөөнөтү алты ай болгон мамлекеттик казына векселдеринин чени боюнча 5-6 айга чейинки мөөнөткө жана жүгүртүү мөөнөтү үч ай болгон векселдердин чени боюнча 2 айга чейинки мөөнөткө сатууну жүргүзүүнү сунуштаган. МКВ (ж)ларды сатуу көлөмү 112,5 млн. сомду түздү.

Улуттук банк АКШ долларына карата сомдун алмашуу курсунун кескин өзгөрүлмөлүүлүгүн жөнгө салууга багытталган, ички рынокто четөлкө валютасын сатып алуу боюнча интервенцияны өткөргөн, алардын көлөмү 44,1 млн. АКШ долларын түздү.

4.3. 2006-ЖЫЛДЫН ҮЧҮНЧҮ ЧЕЙРЕГИНДЕ КҮТҮЛҮҮЧҮ ИНФЛЯЦИЯГА БАА БЕРҮҮ

Улуттук банктын берген баасы боюнча 2006-жылдын үчүнчү чейрегинде керектөө бааларынын деңгээли 2,5 пайызга кыскаруусу күтүлүүдө.